

A monk in a dark brown robe stands with his back to the camera, looking out from a stone archway. The archway is part of a larger stone structure, possibly a church or monastery. The light is bright and hazy, suggesting an outdoor setting. The monk's hands are clasped behind his back. The overall mood is contemplative and dramatic.

REG GRANT MAARTEN LUTHER

MOZAÏEK | ROMAN

Een monnik komt in opstand tegen de machtige kerk van Rome

BELANGRIJKSTE PERSONEN

Albert	Aartsbisschop van Mainz; tegenstander van Luther (historisch)
Girolamo Aleander	rector van de universiteit van Parijs; tegenstander van Luther (historisch)
Katherine von Bora	non in het nonnenklooster van Nimbschen; trouwde in 1525 met Luther (historisch)
Johan Eck	katholiek theoloog; debatteerde met Luther in Leipzig (historisch)
Johan Frederik	Luthers prins en beschermer (historisch)
Elizabeth von Gershom	dochter van Josel von Gershom (fictief)
Moira Geyer	verloofd met Jaklein Rohrbach (fictief)
Thomas Geyer	vader van Moira; boer op het land onder bewind van Albert Toffler (fictief)
Karel V Habsburg	heilige roomse keizer; geducht tegenstander van Maarten Luther (historisch)
Lodewijk von Helfenstein	katholiek edelman en graaf; regeerde over Weinsburg (historisch)
Ingrid von Helfenstein	gravin in Weinsburg; echtgenote van Lodewijk von Helfenstein (historisch)
Zora Hoffman, 'Zwarte Hoffman'	zigeunerheks die samenwerkte met Jaklein Rohrbach (historisch)
Ulrich von Hutten	hofdichter van Duitsland en aanhanger van radicale hervormingen (historisch)
Justus Jonas	Luthers beste vriend (historisch)
Maarten Luther	leider van de Reformatie (historisch)
Philip Melanchthon	collega en vriend van Luther (historisch)
Thomas Münzer	radicale hervormer; vijandig tegenover Luther (historisch)

Klaus Reisner	mijnwerker; stiefvader van Jonathan Reuchlin; een van Luthers vijanden (fictief)
Marta Reisner	moeder van Jonathan Reuchlin (fictief)
Jonathan Reuchlin	een van Luthers studenten, daarna ook collega; een aanhanger van Luther (fictief)
Jacob Rohrbach, 'Jaklein'	herbergier en een leider van de boerenopstand (historisch)
Maggie Goetz/Schulz	adopteerde Elizabeth in Pforzheim (fictief)
Franz von Sickingen	ridder en vertrouweling van Ulrich von Hutten; voorstander van radicale hervormingen (historisch)
Elias Sklaar	joodse dokter, geobsedeerd door Elizabeth von Gershom (fictief)
Georg Spalatinus	Luthers vriend; belangrijkste raadsman van keurvorst Frederik (historisch)
Johannes von Staupitz	Luthers mentor die later vicaris-generaal werd; ontsloeg Maarten van zijn verplichtingen jegens de orde om zijn leven te redden (historisch)
Albert Toffler	meest gevreesde ridder in de dienst van graaf Lodewijk von Helfenstein (fictief)
Vader Winandus	oudste van het augustijner mannenklooster in Erfurt waar Luther priester werd; een van Luthers vroegere onderwijzers (historisch)

PAUSEN IN CHRONOLOGISCHE VOLGORDE

Naam	Amtsperiode
Alexander VI	(1492-1503)
Pius III	(1503-1503)
Julius II	(1503-1513)
Leo X	(1513-1521)
Adriaan VI	(1522-1523)
Clement VII	(1523-1534)

Proloog

Het was in de zestiende eeuw dat een storm, genaamd de Reformatie, door Europa raasde; vernielend, maar ook zuiverend. Het rommelen begon in Rome, waar de kerk zich op dat moment bezighield met de vraag hoe men de bouw van de kolossale Sint-Pieterbasiliek moest bekostigen.

Om op een snelle manier aan het benodigde geld te komen, besloten de corrupte leiders van de kerk onder parochianen geestelijk voordeel te gaan verkopen, in de vorm van zogenaamde ‘aflaten’. Een aflaat was een stuk papier, getekend door een afgezant van de paus. Dit papier garandeerde een ‘vervroegde verlossing’ uit het vagevuur – volgens de rooms-katholieke traditie een plaats van geestelijk lijden, waar de zielen van de gelovigen werden schoongebrand van zonden voordat ze de hemel konden binnengaan.

De verkoop verliep vlot. Welke echtgenoot immers zou zo zelfzuchtig zijn om brood voor zijn nog levende kinderen te kopen, terwijl hij voor hetzelfde geld de ziel van zijn overleden vrouw kon verlossen van verder lijden in de vlammen van het vagevuur? De paar extra centen die Rome vroeg, konden hij en zijn gezin ook nog wel missen, zal hij gedacht hebben. De geldhonger die de Rooms-Katholieke Kerk in zijn macht had, bleek echter onverzadigbaar. Het was niet alleen de basiliek die bekostigd moest worden – er moesten oorlogen gevoerd en keizers gekroond worden; de kerk was uit op invloed, macht en roem. Dit alles

kostte geld en de voortdurende vraag naar meer drukte zwaar op het gewone volk.

In deze donkere tijd sloeg de bliksem in. Maarten Luther, een jonge geestelijke, verscheen op het toneel. Hij veroordeelde de ketterij van de aflaten en riep op tot terugkeer naar de Schrift. Niet de paus of de kerkelijke verordeningen, maar de Bijbel moest als hoogste gezag erkend worden. In die ene oproep wakkerde Luther de wind van radicale veranderingen aan, die uitliep op een theologische en politieke storm die zijn weerga niet kende.

Wij volgen deze zestiende-eeuwse Odysseus in de loop der jaren en we beleven de ene na de andere door hem ontketende gebeurtenis. Hij vocht voor genade in een genadeloze tijd. Hij riep christenen op de Zoon te kussen toen zij de voorkeur gaven aan het kussen van opgegraven beenderen van gestorven heiligen. Wanneer men hem een voorstel deed om tot een compromis te komen, wanneer hij in de verleiding werd gebracht om zijn strijd tegen de Rooms-Katholieke Kerk te staken, toetste hij zich aan de Schrift en week niet af van zijn koers. Hij liet zich niet intimideren, hij wankelde niet. Maarten Luther bleef overeind in de storm, vasthoudend aan hetgene dat naar zijn vaste overtuiging rechtvaardig en waar was. Hij heeft ons niet verteld hoe we het moeten doen. Hij heeft het laten zien.

En wij horen het gerommel van de donder.

Een

EEN WEG ZEVEN KILOMETER TEN NOORDEN VAN ERFURT,
DUITSLAND

Een rukwind deed het stof van de weg opwaaien. In de verte scheerde een roofvogel langs de avondlucht, een grillige vlek tegen de blauwzwarte wolken die vanuit het noorden kwamen aandrijven. Een bliksemflits schoot fel langs de donker wordende horizon. Een paar seconden later rolde de donder over de zomerakkers.

Verstrooid keek Maarten om zich heen. Hij liep langzaam, in zichzelf pratend. Zijn ogen dwaalden over het wagenspoor voor hem, langs het door de wind gebogen gras, dan weer naar de hemel boven hem. Zijn stemming was net zo grijs en zijn gedachten waren net zo warrig als de woest voortjagende wolken. Gelukkig hoefde hij niet na te denken over de weg die hij volgde. Deze was hem vertrouwd. Hij was door duidelijke voren aangegeven en gemakkelijk te volgen. Al maandenlang had hij God gebeden of Hij hem ook zo'n duidelijke weg voor zijn leven wilde wijzen. Maarten was eenentwintig; hij had het gevoel dat hij op een kruispunt in zijn leven was aangekomen.

Steun aan zijn ouders had hij niet. Beiden, maar vooral zijn vader, bleven er op aandringen dat hij zijn rechtenstudie in Erfurt zou afmaken. Hij kon de bulderende stem van zijn vader, Hans, nog horen weerklinken tussen de dakbalken. 'Daar ligt je pad,

Maarten. Dat is je weg,' had hij geroepen. 'God leidt je, mijn zoon. Je bent gewoon te dom om het te zien.'

Maartens geweten bleef knagen. Hoe vaak was zijn vader niet midden in de nacht thuisgekomen uit de kopermijn, smerig en moe, tierend dat hij niet van plan was zijn oude dag door te brengen als opziener van een of andere mijnschacht en zijn schamele centen bij elkaar te schrapen in de mijnen die hij bezat. Een goede, plichtsgetrouwe zoon, had hij gezegd, zou hem voor zo'n toekomst behoeden. Een advocaat verdiende genoeg om bedienden voor zijn ouders te kunnen betalen zodat zijn moeder niet meer zelf met hout voor de haard behoefde te slepen. Maar tijdens zijn studie had Maarten de Bijbel leren kennen, en hij was de aantrekkingskracht gaan voelen van iets dat hij niet kende.

Het stugge gras golfde over het uitgestrekte platteland. De kleuren van de velden waren vervaagd, alsof een kind achteloos zijn penseel in vies water had gedoopt en het doek had beklad met bleke, slordige vegen; een fantasieloze eentonigheid, onduidelijk, ondefinieerbaar.

Dan plotseling, niets. Geen wind. Geen geluid. Maarten hield zijn pas in. Alles om hem heen verscherpte zich. De bomen rondom hem, het roerloze gras, de grijze wolken ijsig tegen een kobaltblauwe achtergrond. Zijn nekharen gingen recht overeind staan. Hij rook een vreemde, metaalachtige geur, een prikkeling in de lucht – dan opeens was er een enorme explosie van licht, een knetterend, sissend geluid, het gedreun van donder. Goddelijk vuur losgelaten op aarde. Hij stond stil en keek naar wat er vlak voor zijn ogen, boven de weg gebeurde. Het was alsof er een onzichtbaar doek was opgehangen tussen hemel en aarde, en hij er door een scheur dwars doorheen kon kijken.

Door het gat in het hemelse weefsel zag hij, nee, vóelde hij, een trillende, goddelijke aanwezigheid, gehuld in een mantel van schitterend, veelkleurig licht. Al zijn zintuigen kwamen onmiddellijk tot leven, verscherpten, versmolten tot één trillend akkoord. Hij hoorde de kleuren, proefde het licht, had de gewaarwording alsof hij verteerd en tegelijkertijd vervuld werd.

Een beweging trok zijn aandacht en Maarten sprong instinctief naar rechts, zich losrukkend van het licht. De scheur begon zich langzaam te sluiten. Bij de bomerij aan zijn linkerhand zag hij nog meer bewegen – daar zaten schichtige schaduwen, ineengedoken. Zijn hersens werkten op volle toeren om dit alles te begrijpen, om de betekenis te vinden van de donkere, bijna beestachtige gedaantes die iedere seconde scherper werden. Boven hem rolden de wolken voort. Wolken, natuurlijk, gewoon wolken die hun schaduwen op de grond wierpen.

Maar het waren er teveel, de vormen waren te klein voor wolken, ze kwamen op hem af, steeds dichterbij, sneller en sneller. Toen zag hij, in iedere schaduw, glinsteringen, steeds in tweetallen. Het waren net ogen, fonkelend als zilverwitte druppels vuur, gehuld in schaduw. Demonen. ‘Duistere engelen,’ had zijn moeder hen genoemd. Hij herkende ze uit zijn nachtmerries: zwarte monsters, losgebroken uit de hel. Ze schoten schichtig over het vlakke veld naar hem toe, klaar om zijn ziel te verslinden. Hij draaide zich om en struikelde.

Opnieuw werd hij verblind door een bliksemschicht. Hij rook verschroeid haar. Hij viel en werd verzvolgen door duisternis.

Langzaam deed Maarten zijn ogen open. Een vreemd wezen snuffelde aan zijn oor, trok zich daarna weer terug. Hij merkte dat hij naast de weg lag, in de greppel. Hoe lang lag hij hier al? Er sijpelde iets warms langs zijn wang. Hij staaarde naar zijn rechterhand. Blauw vuur drupte van zijn vingertoppen. Hij sloot zijn ogen. Geen pijn. Weer zakte hij weg.

Regen, donder, nog meer bliksem.

Vlak voor zich zag hij een waterpoel die leek te koken. Het borrelde vanuit het midden naar buiten. Hij werd wakker, wentelde zich om en hees zich overeind uit de modderplas die zich intussen onder hem had gevormd. Hij kroop over de met regen verzadigde aarde en rolde languit op de grond, met zijn gezicht naar de hemel. De koude regen kwam als stekende pijlen neer op zijn lichaam. Met zijn handen bedekte hij zijn gezicht.

Flits!

Maarten rolde zich op en hij voelde de aarde onder zich warm worden. Hij deed zijn ogen open. Een paar meter voor hem hoorde hij het water in de greppel sissen. Het vreemde wezen snuffelde weer aan zijn oor en kroop over hem heen. Maarten probeerde weg te rollen en het schaduwmonster van zich af te duwen, maar hij kon zich niet bewegen. Iets rukte aan hem, trok hem met zich mee. Hij hoorde stemmen zijn naam roepen, maar hij kon geen woord uitbrengen, geen antwoord geven.

Toen hij opnieuw naar het licht keek zag hij – Heilige Anna! Beschermheilige van mijnwerkers, degene die uitkomst biedt in noodweer...

Flits! Flits!

Hij schreeuwde. ‘Help mij, heilige Anna. Ik zal monnik worden!’

Geknetter van vuur.

Achter hem.

Boven hem.

Vlammende vleugels, zwevend, in een boog om hem heen, blauw.

Maarten sloeg zijn ogen op. Het schaduwbeest sperde zijn kaken wijd open om hem te verslinden en hem mee te sleuren in de brandende afgrond.

Maarten kneep zijn ogen stijf dicht en schreeuwde uit alle macht.

Twee

2 JULI, 1505, 8:00 uur
ANHALT-DESSAU

De zeven jaar oude Zora struikelde en viel. Haar knieën, nog bloedend van de vorige val, schaafden over de grond. Haar moeder Sabine en Marta, een stadsvrouw die met hen meegekomen was, trokken haar vlug overeind en zeiden dat ze verder moest rennen. Ze had het gevoel dat ze al urenlang aan het hollen was. Ze hoorde de honden nog blaffen en ook de mannen op hun paarden die achter hen aan kwamen, al schreeuwend: ‘Dieven! Heksen! Hou ze tegen! Grijp ze!’ Haar benen deden pijn, haar longen leken in brand te staan. Zora haatte die mannen. Ze haatte hen uit de grond van haar hart.

In het licht van de maan kon zij de grote zak zien die haar moeder over haar schouder droeg. Zora wist wat er in die zak zat. Op een van de avonden waarop ze met de zigeuners bij het kampvuur hadden gezeten, had haar moeder het haar verteld. In die zak zat een boek over sterrenkunde en tovenarij. Nergens op de hele wereld bestond een boek dat zoveel kracht bezat. Een van de mannen die hen achtervolgden – de man met de gele ogen, noemde haar moeder hem – had het jaren geleden van hen gestolen. De naam van de man was Sklaar. Hij had door het boek macht verkregen onder de joden en hij werd door hen gezien als een wijs man. Deze nacht echter waren de zigeuners teruggekomen en

Zora's moeder had het boek, dat nog steeds háár toebehoorde, teruggepakkt. Zora had het boek nog nooit gezien, maar ze had er vaak over gefantaseerd. Vannacht zou ze dit kostbare voorwerp eindelijk in haar eigen handen mogen houden. Deze nacht zou ze het toverboek mogen inkijken en dan zou ze alles gaan begrijpen.

Paardenhoeven kletterden door de straten; het geluid weerkaatste in een dof gedreun tegen de gebouwen. De poorten van de stad waren al in zicht. Aan het eind van het steegje zagen ze een mesthoop en snel hurkten ze erachter neer. Precies op tijd, want de ruiters galoppeerden in hoog tempo vlak langs hen heen. Zora zag de silhouetten van de paarden in het licht van de maan, scherp afgetekend tegen de donkere lucht. De zwarte neusgaten, wijd opengesperd, zogen de nachtlucht in en bliezen die met grote kracht weer uit. Plotseling minderde een van de paarden vaart en bleef stilstaan. Het dier steigerde en de gele ogen van de ruiter flitsten in het maanlicht. Hij tuurde het donker van de stinkende steeg in, zoekend. Sklaar! De man kneep zijn neus dicht en gaf zijn paard de sporen.

Alle ruiters moesten gedacht hebben dat een ander uit hun midden de poorten van de stad in de gaten zou houden, want ze waren onbewaakt. De twee vrouwen en het kind glipten door de opening, staken de weg over en renden de velden in.

Ze renden maar door in de warme, stille zomernacht, tussen de rijen korenschoven door. Het meisje hoorde achter zich het geblaf van de honden weerklinken in de straten en stegen van Anhalt-Dessau. De honden kwamen snel dichterbij en het zou niet lang meer duren of ze kwamen de poorten door, met hun bazen er vlak achter.

‘Daar is de rivier!’ fluisterde Zora's moeder.

Ongeveer vijftig meter naar links, aan de westoever van de Mulde, was een ondiepe oversteekplaats.

‘Kom op, doorlopen! Raak de rotsen niet aan, die brengen onze geur over. Hier kunnen we wel oversteken.’

Sabine liep het water in en zakte direct tot aan haar middel weg, maar al snel raakten haar voeten de vaste grond weer. De zak hield ze boven haar hoofd en ze waadde tegen de stroom in

naar de overkant. Marta wilde Zora optillen, maar het meisje duwde haar van zich af en plonsde het water in. Marta bedoelde het allemaal goed, maar ze was duidelijk geen zigeunerin. Ze was veel te zacht. Zora kon goed zwemmen en de stroming was niet zo sterk. In de verte zag zij Sabine op de oever klauteren. Haar moeder hoefde niet naar haar om te kijken; Zora was inmiddels oud genoeg om zichzelf te redden.

Marta bereikte de oever tegelijk met het meisje en buiten adem klommen ze tegen de glibberige dijk op. Hun hart bonsde van angst en inspanning. Hun handen grepen de stengels van de planten en zo trokken ze zich naar boven, waar Sabine op hen zat te wachten. Ze hees de zak weer over haar schouder en begon te lopen, stroomopwaarts, erop lettend dat ze zoveel mogelijk tussen de weinige bomen bleef. Het geblaf van de honden klonk verder weg nu, het geluid werd gedempt door het stromende water. De vrouwen klommen een kleine heuvel op en zagen aan de andere kant een ondiep dal liggen. Ze daalden af. Nu was het geblaf helemaal niet meer te horen.

‘Hier vlakbij staat een schuur,’ fluisterde Sabine.

‘Daar zullen ze ons zeker vinden,’ zei Marta.

‘Nee. Het is een schuilplaats waar de mensen van mijn volk zich vroeger verstopten. Daar zijn we veilig. Kom mee, we moeten dit veld nog oversteken en dan door het bos naar de overkant.’

Ze bleven rennen, voorovergebogen. De doorns en de brandnetels prikten en schaafden langs hun armen en blote benen. Zora beet op haar lip, tot bloedens toe, maar ze hield zich stil.

Terwijl ze rende, richtte ze zich even op om de schuur te kunnen zien – maar het enige dat ze tussen de bomen door zag, was de achterkant van een donker gebouw, verscholen achter een wirwar van klimplanten en takken. Toen ze bij de rand van het bos kwamen, minderden ze vaart maar ze bleven stevig doorlopen. Sabine trok Zora wat hardhandig langs de laatste takken en toen stonden ze stil voor een hoge houten muur.

Ze trok een loszittende plank weg. ‘Naar binnen, vlug!’ zei ze terwijl ze de andere twee naar binnen hielp, het donker in. Het

meisje tuurde omhoog. Ze keek om zich heen, knipperend met haar ogen, probeerde iets te ontwaren. Het hoge, brede dak was voor het grootste gedeelte ingezakt en aan een kant was zelfs de hele muur verdwenen. Dikke takken en klimplanten waren jaren geleden uit de aarde opgeschoten en hielden de oude schuur als met een misvormde hand overeind.

Sabine kroop langs haar dochter en Marta heen door het donker, voorzichtig en geluidloos als een kat. Een wolk schoof voor de maan vandaan en het licht viel in schuine stralen door de gaten in het dak. Zora zag haar moeder in het licht van een manestraal bewegen, op zoek naar een lege stal. Daar legde ze haar tas op een geïmproviseerde tafel – twee kapotte tonnen met daar bovenop drie donkere houten planken. ‘Kom!’ fluisterde Sabine terwijl ze uit haar tas een vuursteen, een klomp staal en een vervormde kaars pakte.

Hun ogen begonnen al aan het donker van de schuur te wennen. Onder het hout van het ingestorte dak en verrotte boomtakken door kruipend, zochten Zora en Marta al tastend hun weg totdat ze de stal hadden bereikt.

Ze schrokken toen plotseling een vonk van de vuursteen opspatte. Sabine probeerde het opnieuw, en nog een derde keer. Toen begon de splinter, die ze van het rottende hout van de schuur had getrokken, eindelijk te branden. Ze stak een kaars aan en gaf die aan Marta. Daarna greep ze met beide handen in de zak en bracht een oud boek naar boven. Uit een buidel die naast haar lag, pakte ze een paar paddestoelen met rode en witte stippen en gaf die aan Zora en Marta. ‘Eet ze op. Snel!’

Marta kneep haar ogen dicht en slikte de eerste hap door. ‘’t Is niet te veel, toch, hè?’ vroeg ze. ‘De vorige keer dat ik ze at, heb ik een paar dagen lang bloed opgehoest.’ Marta was te slap. Zij was geen zigeunerin.

‘Precies genoeg om de deuren te openen,’ zei Sabine terwijl zij een laatste hap van de paddestoel nam. Sabine kauwde het stuk paddestoel helemaal fijn en slikte het langzaam door. Zora keek toe. Ze stelde zich voor hoe het papje door haar moeders keel naar beneden gleed, onderweg door haar lichaam dat straks een grote

verandering zou ondergaan. Met haar ogen dicht keerde Sabine haar gezicht naar de maan. Ook Zora hief haar gezicht op, zoals ze al zo vaak gedaan had. Samen ademden zij met diepe teugen het zilverwitte licht in – die adem van maanlicht waardoor haar moeder telkens weer veranderde. Al een paar maanden lang had Zora de paddestoelen gegeten, tot nu toe zonder merkbaar effect. Maar deze nacht was anders dan andere nachten. Vannacht was de kans groot dat zij ook zou kunnen zien wat haar moeder zag.

‘Wat is dat voor een boek?’ vroeg Zora voorzichtig. Ze was zo nieuwsgierig naar wat er in stond.

Haar moeder ademde diep in en blies haar adem uit in een zacht gefluister. ‘Sst.’ Haar ogen hield zij nog steeds gesloten. ‘Mijn boek. Mijn geboorterecht. Van mij. Mijn moeder...’

Ze schudde zachtjes haar hoofd en likte met haar tong langs haar lippen. Zora kon het ook voelen: de paddestoelen begonnen te werken. Ze voelde dat haar lippen en de randen van haar tong langzaam gevoelloos werden. Het zou niet lang meer duren of de deuren naar de andere kant werden geopend.

‘We hebben niet veel tijd meer.’ Sabines stem was schor en ze klonk niet langer als Zora’s moeder. Ze was nu iets anders. Iets groters. ‘Luister,’ kraste Sabines stem en Zora spitste haar oren om geen woord te hoeven missen. ‘De sterren staan precies goed. Er is niets meer dat ons kan tegenhouden.’

‘Hoe lang gaat het duren voordat de voorspelling uitkomt?’ vroeg Marta ongeduldig.

‘Het boek zal het ons zeggen.’ Sabine keek omhoog door het gat in het dak en grijnsde. ‘De Eerste Punt van Aries,’ fluisterde zij. ‘Vannacht zullen we het te weten komen.’ Ze sloeg het boek open en begon te bladeren en mompelde ondertussen in zichzelf. ‘Vette prinses en varkenskoninkinnen. Jullie hebben niet veel tijd meer. Helemaal geen tijd meer voor...’

‘Sst!’ Marta drukte haar wijsvinger tegen haar lippen. ‘Luister! Horen jullie dat?’

In de verte hoorden zij het geblaf van de honden.

‘We hadden dat boek nooit moeten stelen! Ik heb nog zo gezegd –’

Sabine keerde zich om naar Marta. ‘Dit boek is van mij en daarom heb ik het meegenomen! Hij heeft het van mij gestolen, vergeet dat niet!’

‘Maar hij is een machtig man, een dokter!’

‘Doe niet zo naïef. Inderdaad, hij is machtig. Hij heeft het boek in zijn bezit gehad, jarenlang zelfs, en wat was het gevolg? Hij, zijn prins en al die anderen met macht en geld zijn nog rijker geworden en zij hebben de waarheid achtergehouden. En jij wilt dat zij het boek houden? Jij vindt het niet erg dat de tijd verstrijkt? Zij weten ervan! Begrijp je dat dan niet? Zij weten van de voorspelling. Ze willen die voor ons verborgen houden, want ze weten dat wij, wanneer we het boek vinden en op het juiste tijdstip in opstand komen, hen neerslaan en hun kastelen met de grond gelijkmaken. Hun visserijen, hun jachtgebieden, hun landerijen, alles zal van ons worden.’

De wind stak op. In de verte klonk het geblaf van de honden.

Marta pakte de kaars en tuurde door de scheur in de muur. Ze rekte zich uit om goed te kunnen zien. Haar bleke gezicht drukte ze tegen de houten balk. ‘Die honden,’ fluisterde ze, ‘ze scheuren je in stukken. Ik heb het gezien. Er blijft niets van je over. En als dat niet gebeurt, dan worden we misschien wel als heksen verbrand...’

‘Stil!’ Sabine greep Marta bij haar mouw. ‘Ze kunnen niet verbranden wat ze niet kunnen vinden,’ siste ze tussen haar tanden.

‘Die honden zijn nog helemaal aan de andere kant van de rivier. Ik heb ze al eerder hiervandaan gehoord. En daarbij komt dat stromend water geen geur overbrengt. Trouwens, vannacht moet het gebeuren, anders staan de sterren niet goed voor het volgende jaar en dan is het te laat. Het moet nú gebeuren, deze nacht!’

Ze liet Marta’s mouw los en duwde haar naar achteren. ‘Nu stil zijn, ik moet nadenken.’ Ze pakte het boek op en begon langzaam te bladeren. Ze zocht iets.

Marta stond tegen de deurpost geleund en wachtte. Zora keek naar het gehavende boek en tuurde aandachtig naar de bladzijden die haar moeder een voor een eerst van elkaar los trok

en dan omsloeg. Zij voelde hoe haar zintuigen zich verscherpten nu ze zich concentreerde op de kleine wereld van die kamer, van dat uur. De muffe geur van gekreukeld perkament, de klamme kou van de oude schuur, het flikkerende kaarslicht dat spookachtige schaduwen op de muren wierp. En dan de vreemde zwarte en rode tekens op het papier – grote runetekens van oude volken waren langs de randen van de pagina's gekalligrafeerd. Sommige bladzijden waren gescheurd of verbrand. Het boek bevatte tientallen landkaarten en tabellen. De bladzijden werden omgeslagen, de zwarte krassen flitsten langs Zora's ogen en de tekens glommen in het maanlicht, zodat het was alsof ze stuk voor stuk licht gaven. Daar kwamen twee nog niet van elkaar gescheiden zwarte bladzijden tevoorschijn. Uit de ceintuur om haar middel pakte Sabine een kort scherp mes. Met de punt sneed ze de bladen van het boek open en trok de twee bladzijden voorzichtig van elkaar, zodat een los blad zichtbaar werd dat in vieren was gevouwen.

'Hier is het,' zei ze met een zucht. Ze schoof het grote boek aan de kant, vouwde het blad open en legde het op de geïmproviseerde tafel. Haar lange, stijve vingers streken de vouwen glad.

Het vergeelde perkament kraakte toen de vrouw het op het hout uitspreidde. Alledrie hielden ze hun adem in. Nu het papier uitgevouwen was, bedekte het de hele tafel, behalve de randen. Marta hield de kaars iets lager. Zora hield er een dunne reep stof onder om het hete kaarsvet op te vangen en zag toen dat het papier een soort landkaart was.

'Wat is dit?' fluisterde Marta. 'Er staat helemaal niets op.'

Voorzichtig haalden ze weer adem.

'Doof de kaars,' zei Sabine en ze hield haar ogen op het lege stuk perkament gericht.

Marta blies de kaars uit. Sabine keek omhoog door het gapende gat in het dak en Zora volgde haar blik. De wassende maan scheen helder en verlichtte een kleine cirkel in het interieur van de schuur, hulde het in een zachte glans. Eerst gebeurde er nog niets. Toen, langzaam, kwamen de tekens tevoorschijn – gouden en zilveren, karmozijnrode, saffierblauwe en smaragd-

groene letters en tekeningen. Zora had vaker landkaarten gezien, maar deze was anders. De lijnen op deze kaart liepen kriskras door elkaar en vormden een vreemd kronkelig patroon. Toen ze wat aandachtiger keek, zag ze dat de stippen geen steden, dorpen en bossen voorstelden.

‘Wat zijn dat?’ fluisterde ze.

‘Sterren, mijn kind,’ mompelde haar moeder. ‘Nu stil zijn.’

De lijnen die de sterren met elkaar verbonden, vormden tekeningen van dieren, bij ieder dier stond een naam en een nummer geschreven, en de grote sterren waren vuurrood gekleurd. Kleine, spinachtige krabbels – woorden, nummers en symbolen – in een chaos van verschillende handschriften vulden de pagina. Waarschijnlijk verschillende talen, dacht Zora. Haar ogen vielen langzaam dicht. Het leek of iets zwaars haar naar beneden duwde, dichter naar de kaart toe.

Plotseling gebeurde er iets. De bladzijde was niet plat meer. De lijnen vervaagden en de landkaart veranderde in een open raam waardoor ze de gloeiende tekst en de afbeeldingen zag drijven op een koolzwarte zee. Sterren brandden en hingen schuin alsof ze in olie hingen. De woorden zweefden nu, boven en om de sterrenafbeeldingen heen, flikkerend.

Sabine stak een knokige vinger uit en volgde daarmee de omtrek van een groepje sterren dat samen het sterrenbeeld van de grote vis vormde. De letters gloeiden, fonkelden aan de randen.

‘Wat is het?’ fluisterde Zora.

Haar moeder ging door met het lezen van de kleine tekening en probeerde haar concentratie vast te houden. Haar stem klonk afwezig toen ze zei: ‘Het twaalfde teken. Dit is wat we nodig hebben om te weten wanneer de tijd voor oorlog zal aanbreken.’

De koude nachtwind rammelde aan de planken, huilde door de kieren. Zenuwachtig schudde Marta haar hoofd en keek om zich heen. ‘Opschieten,’ zei ze.

Sabine stak haar hand op en siste: ‘Stil, steek de kaars aan.’

De vuursteen vonkte, de zwam vatte vlam en de kaars verlichtte de kamer. Op datzelfde moment veranderde de bladzijde weer in een gewoon leeg stuk perkament. Sabine legde de landkaart

weg, schoof het oude boek terug naar het midden van de tafel en sloeg het in het midden open, net voorbij de zwarte pagina's. Heel voorzichtig sloeg zij bladzijde voor bladzijde om. Ze stopte in het midden van een pagina vol met kolommen, getallen en woorden. Zachtjes begon ze te fluisteren. Ze sloot haar ogen en haalde diep adem. Daarna opende zij ze weer en keek aandachtig naar de bladzijde die voor haar lag. Ze fronste haar wenkbrauwen. Haar stem klonk helder toen zij begon te praten en aan haar twee metgezellen uitlegde wat zij had gelezen.

'Er zal eerst iemand moeten komen. Zoon van een tovenaars. Wolkenjager. Onruststoker. Leugenaar, vijand, minnaar, dwaas. De voorspelling volgt hem. Of gaat over hem. Dat kan ik niet zien.' Ze begon de sterrenkaart op te vouwen.

'Wanneer?' fluisterde Marta.

'Het zal niet lang meer duren. Hij is op Sint-Maartensdag gedoopt; dat is in ieder geval zeker.'

Ze schoof de bladzijde weer terug in het grote boek en sloot het met een bijna liefdevolle voorzichtigheid.

'Wat zeg je nu? Is hij nog een kind?'

'Nee. Hij is volwassen en zijn opstand en ommekeer zullen spoedig komen. Op de vleugels van een storm.'

'Wat voor soort ommekeer? Naar ons? Naar de weg?'

'Misschien. Dat zullen we moeten afwachten.'

'Het zijn de ingewanden van de vis, toch?' vroeg Marta. 'De profetie?'

'Ja, dat klopt. Het begint allemaal bij hem. Wanneer hij komt, breekt de storm los. Opstand.'

Zora deed een paar stappen achteruit, het donker van de schaduw in, weg van de twee vrouwen en greep zich vast aan een versplinterde deurpost die lang geleden had gediend als ondersteuning van het dak. Ze had de paddestoelen gegeten op een lege maag. Haar tong brandde in haar mond. Ze voelde zich duizelig en misselijk worden. Ze zakte op haar knieën tegen de houten balk en sloeg haar armen eromheen, klemde zich zo stevig mogelijk vast, probeerde uit alle macht bij bewustzijn te blijven. Ze voelde dat ze meegezogen werd, het donker in.

Zora zuchtte, kreunde, en met een hevige schok verstijfde ze. Haar armen en vingers rekten zich uit om los te breken uit de gevangenis van haar huid. Ze zag dat haar moeder naar haar keek en hoorde haar heel, heel in de verte fluisteren. Haar moeder nam de kaars van Marta over en hield die vlak bij haar gezicht. Ze dreven weg, dobberden steeds verder uit het zicht, flikkerden... en stierven weg. Opeens hoorde ze de stem van haar moeder, nog steeds ver weg, maar toch krachtig en helder, klinken tot beneden in de donkere put. 'Je bent nu aan de andere kant, mijn kind. Sst. Kijk goed om je heen. Wat zie je?'

Zora keek om zich heen in haar zwarte wereld en zag niets. Wel hoorde ze nog een andere stem die haar toefluisterde vanuit het donker, dichterbij, binnen in haar. Ze begon te mompelen. Ze kon haar eigen stem horen; het klonk helemaal niet als haar stem, maar als die van een vreemde die námens haar sprak vanaf de bodem van een diepe, opgedroogde put. De stem sprak door haar mond, laag en van achter uit haar keel. 'We zullen omhoog klimmen,' gromde ze. 'Boven op een hoge heuvel zullen we hen neerslaan. Iedereen vermoorden.'

'Vermoorden?' zei haar moeder. 'Wie, meisje? Vertel.'

'De slechteriken. De gouden mensen. Vermoord ze, allemaal.'

'Kun je het zien? Kun je het zien, meisje?'

'Wanneer? Wanneer zal het gebeuren?' Dat was Marta's stem vanuit het donker.

Zora begon te schokken en te zweten. Ze viel, ze viel in zichzelf, dieper en dieper de lege ruimte in. In het donker hoorde zij de honden die haar achtervolgden. Ze voelde hoe de zwarte gedaanten boven op haar sprongen, haar meesleurden, in stukken scheurden en haar levend verslonden. Hun ogen, zwarter dan de nacht en vlammender dan vuur, waren nu vlak voor haar gezicht. De brandende ogen veranderden in een openstaande deur. Ze stapte over de drempel en de man met de maan-gele ogen, Sklaar, wachtte haar op. Hij stapte opzij. Het meisje keek op, en zág, en glimlachte. Een woord vormde zich op haar lippen. 'Vuur.'

Iets raakte haar aan, en plotseling was ze weer terug in het donker van de oude schuur. Ze voelde haar wangen prikken en

haar moeder die haar heen en weer schudde, maar nog steeds hoorde ze het geblaf van de honden.

‘Kom mee!’ fluisterde Marta en haar lippen beefden van angst.

Sabine blies de kaars uit, stopte haastig het boek en de kaart in de zak en hielp Zora overeind.

De drie vrouwen strompelden door het donker naar de achterste hoek van de schuur, wrongen zich tussen twee loszittende planken door en holden het bos in. Terwijl ze rende, hoorde Zora de mannen schreeuwen. Ze hoorde het getrappel van de paardenhoeven vlakbij, achter de grote schuur. Plotseling liep alles door elkaar – een flits van zwart op zwart, woest grommende honden stormden naar binnen. Marta greep de zak en vluchtte zo snel ze kon. Zora kon haar niet meer zien. Toen kwamen de honden op haar af, blaffend. Zij zetten hun scherpe tanden in haar huid, lieten haar los en keerden zich weer om naar haar moeder. Ze hoorde haar moeder schreeuwen toen de honden haar tegen de grond sleurden en haar keel en benen openscheurden. Zora draaide zich om en strompelde tussen de bomen door, dwars door de struiken, verder, alsmaar verder, totdat ze niet meer kon. Ze viel, uitgeput, alleen.

1517. Duitsland zucht. Het juk van Rome is zwaar. Voor de gewone man, die hoge belastingen moet afdragen van zijn toch al schamele inkomsten. Maar ook voor de eenvoudige monnik, die probeert de woorden van God te rijmen met de dubieuze praktijken van de geestelijk leiders.

De Augustijner monnik Maarten Luther komt in opstand tegen de Kerk van Rome en veroorzaakt daarmee grote onrust. De kerkelijke en politieke leiders doen er alles aan om de verspreiding van zijn revolutionaire ideeën tegen te houden. Luther moet zich verantwoorden in de hoogste kerkelijke kringen en wordt voor ingrijpende keuzes geplaatst...

Een meeslepende historische roman die de lezer binnenvoert in de tumultueuze kerkelijke wereld van de zestiende eeuw.

Reg Grant is auteur en scenarioschrijver. Twee van zijn films werden bekroond met een Emmy-award.

ISBN 978 90 239 9375 9 | NUR 342

9 789023 993759